

Sygn. akt III KK 350/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Szewczyk (przewodniczący)

SSN Rafał Małarski

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

Protokolant Anna Korzeniecka-Plewka

w sprawie **L. N.**

skazanego z art. 207 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 21 listopada 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Rejonowego w P.

z dnia 10 grudnia 2012r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej orzeczenia o
środku zabezpieczającym (pkt II) i sprawę w tym zakresie
przekazuje Sądowi Rejonowemu w P. do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2012 r., oskarżonego L. N. uznał za winnego tego, że w okresie od stycznia 2000 r. do 25 sierpnia 2012 r. w B., znęcał się fizycznie i psychicznie nad żoną I. N. i córką E. N. w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczynał awantury domowe, w trakcie których

wyzywał je słowami uznanymi powszechnie za obelżywe, groził pozbawieniem życia, szarpał i bił uderzając rękoma i nogami po całym ciele, a nadto żonę uderzył drzwiami oraz pluł jej w twarz, tj. przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. i za to na podstawie powołanego przepisu wymierzył oskarżonemu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet której w oparciu o art. 63 § 1 k.k. zaliczył okres tymczasowego aresztowania L. N. Jednocześnie na podstawie art. 96 § 1 k.k. orzekł umieszczenie oskarżonego w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, zaś w oparciu o art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił go od ponoszenia kosztów sądowych.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez żadną ze stron proces i uprawomocnił się w I instancji w dniu 18 grudnia 2012 r.

Od powyższego wyroku kasację na korzyść L. N., w części dotyczącej orzeczenia środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia oskarżonego w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. wywiódł Prokurator Generalny, który zarzucił wyrokowi Sądu Rejonowego rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa karnego - art. 93 k.k. i art. 96 § 1 k.k., polegające na nieuprawnionym przyjęciu, iż zachodzą określone w tych przepisach warunki do zastosowania - wobec oskarżonego L. N. - środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego pomimo tego, że wydane przez biegłych psychiatrów i psychologa opinie nie odnosiły się do przesłanek określonych w art. 93 k.k. i nie wysłuchano biegłych tych specjalności przed zastosowaniem środka zabezpieczającego.

Powołując się na powyższe skarżący wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w P.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, dlatego została rozpoznana na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Rację ma skarżący, że wyrok Sądu Rejonowego w zakresie orzeczenia wobec L. N. środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia oskarżonego w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego został wydany z rażącym naruszeniem art. 93 k.k. i art. 96 § 1 k.k. Należy przypomnieć, że orzeczenie wobec

sprawcy - skazanego na karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat bez warunkowego zawieszenia jej wykonania - środka zabezpieczającego określonego w art. 96 k.k. możliwe jest tylko wtedy, gdy zostanie wykazane, że przestępstwo, którego się dopuścił zostało popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu lub innego środka odurzającego, a nadto gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo ponownego popełnienia przestępstwa pozostającego w związku z uzależnieniem. Orzeczenie to powinno być poprzedzone uznaniem przez Sąd, że stosowanie tego środka jest niezbędne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę przestępstwa związanego z jego uzależnieniem, a zatem realizować podstawowy cel stosowania środków zabezpieczających wskazany przez ustawodawcę w art. 93 k.k., który to przepis stanowi normę ogólną regulującą zasady orzekania wszystkich środków zabezpieczających, ma charakter gwarancyjny i dodatkowo nakłada na sąd obowiązek procesowy wysłuchania lekarzy psychiatrów oraz psychologa także przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu sprawcy w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego tytułem środka zabezpieczającego przewidzianego w art. 96 § 1 k.k. Zatem, rację ma skarżący, przywołując na poparcie swojego stanowiska stosowne judykaty Sądu Najwyższego, że w związku z tak kategorię regulacją sąd obligatoryjnie wysłuchuje lekarzy psychiatrów i psychologa, co oznacza obowiązek przeprowadzenia na rozprawie albo posiedzeniu dowodu z ustnej opinii biegłych tych specjalności, a nie jest wystarczające złożenie przez nich opinii jedynie na piśmie (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2007 r., V KK 383/07, LEX nr 353347).

Odnosząc te uwagi do sprawy niniejszej należy przypomnieć, że na rozprawie w dniu 29 października 2012 r. Sąd *meriti* dopuścił dowód z opinii biegłych psychiatrów i psychologa dla oceny stanu zdrowia psychicznego L. N. *tempore criminis* i ustalenia czy wobec oskarżonego zachodzą przesłanki określone w art. 93 k.k. (k. 113 v). Biegli w sporządzonej na piśmie opinii sądowo - psychiatrycznej (k.135-139), wspartej opinią psychologiczną (k.140-142), nie ujawnili u oskarżonego objawów choroby psychicznej ani upośledzenia umysłowego, natomiast rozpoznali u niego organiczne zaburzenia osobowości i zespół uzależnienia spowodowany używaniem alkoholu. Nadto uznali, iż w czasie popełnienia przestępstwa zdolność oskarżonego do rozpoznania znaczenia czynu i

kierowania postępowaniem nie była zaburzona w rozumieniu art. 31 § 1 i § 2 k.k. oraz stwierdzili, że w aktualnym stanie psychicznym może on uczestniczyć w czynnościach procesowych. Natomiast wbrew dyspozycji art. 202 § 5 k.p.k., w żaden sposób nie odnieśli się do potrzeby zastosowania wobec L. N. środka zabezpieczającego w kontekście przesłanek wskazanych w art. 93 k.k. Sąd Rejonowy opinie te wprowadził do procesu w oparciu o przepis art. 394 k.p.k., na rozprawie w dniu 10 grudnia 2012 r., poprzez uznanie ich za ujawnione bez odczytywania (k.161v), tym samym ignorując bezwzględny wymóg wysłuchania biegłych przewidziany w art. 93 k.k. Należy podkreślić, że ustawowy obowiązek wysłuchania biegłych umożliwić ma sądowi oraz stronom bezpośredni kontakt z biegłymi, w celu weryfikacji ustawowych przesłanek do stosowania środka zabezpieczającego, co niewątpliwie daje większe gwarancje dla prawidłowości jego orzeczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013 r., III KK 409/13, Prok. i Pr.-wkł. 2014/2/4).

Nadto Sąd Rejonowy nie dostrzegł, że pisemne opinie biegłych psychiatrów są niepełne w rozumieniu art. 201 k.p.k., skoro nie dokonują oceny stopnia prawdopodobieństwa ponownego popełnienia przez oskarżonego przestępstwa związanego uzależnieniem od alkoholu, uniemożliwiając Sądowi poczynienie jednoznacznych ustaleń, czy umieszczenie takiego sprawcy w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego spełni wymóg niezbędności i zabezpieczy społeczeństwo przed ponowieniem tego rodzaju czynów przestępczych przez L. N. Przy czym trzeba pamiętać, że ocena tej niezbędności winna być dokonywana zarówno w perspektywie stosowania innych środków zabezpieczających, jak i procedur przewidzianych w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego - Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 ze zm. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2013 r., V KK 365/12, LEX nr 1312376).

Naruszenie przez Sąd zasad przewidzianych w art. 93 i 96 § 1 k.k. gwarantujących oskarżonemu orzeczenie wobec niego środka zabezpieczającego tylko w przypadku stwierdzenia określonych w tych przepisach przesłanek materialnych, mogło wywrzeć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku w części dotyczącej rozstrzygnięcia o umieszczeniu oskarżonego w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego. W tym kontekście nie mają żadnego znaczenia kolejne

opinie o stanie zdrowia L. N. wydane po uprawomocnieniu się zaskarżonego wyroku (k.254, 279, 323-324,378), w których biegli psychiatrzy niezmiennie formułowali wnioski o występowaniu po stronie skazanego wysokiego prawdopodobieństwie popełnienia podobnego czynu związanego z uzależnieniem od alkoholu, ponieważ opinie te były sporządzane w toku wykonywania orzeczonego zaskarżonym wyrokiem środka zabezpieczającego i z przyczyn temporalnych nie stanowiły podstawy dowodowej wyrokowania w tym zakresie, a zatem nie mogły sanować uchybień, których dopuścił się Sąd Rejonowy przy wydaniu zaskarżonego wyroku.

Uwzględniając zakres zaskarżenia wyroku Sądu Rejonowego oznaczony w kasacji oraz przedstawione wyżej argumenty, na podstawie art. 537 § 2 k.p.k. należało tenże wyrok uchylić w części dotyczącej orzeczenia o środku zabezpieczającym i jedynie w tym zakresie przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Rejonowy będzie miał na uwadze, że stosownie do treści art. 518 k.p.k. w zw. z art. 442 § 3 k.p.k. jest związany wyrażonymi powyżej zapatrywaniami prawnymi co do merytorycznych podstaw stosowania środka zabezpieczającego oraz co do niezbędnego sposobu procedowania. Poza tym powinien pamiętać, że kasacja wywiedziona na korzyść skazanego po jej uwzględnieniu i częściowym uchyleniu zaskarżonego wyroku wytwarza stan prawomocności horyzontalnej w zakresie skazania oskarżonego za przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. (ust. I zaskarżonego wyroku) oraz powoduje wystąpienie pośredniego zakazu *reformationis in peius* (art. 518 k.p.k. w zw. z art. 443 k.p.k.). Taka sytuacja procesowa obliuguje Sąd do wydania orzeczenia w granicach przekazania (art. 442 § 1 k.p.k.), a zatem prowadzenia postępowania ponownego jedynie w kierunku rozstrzygnięcia o środku zabezpieczającym.